

quick scan flora en fauna

Stadhouderslaan te Leersum

gemeente Utrechtse Heuvelrug

2 april 2008

projectnummer 71075

INHOUD

1	INLEIDING	1
1.1	AANLEIDING	1
1.2	BESCHRIJVING PLANLOCATIE	2
1.3	BEOOGDE INGREPEN	4
2	BESCHERMINGSKADER	5
2.1	GEBIEDSBESCHERMING	5
2.2	SOORTENBESCHERMING	5
3	TOETSING	7
3.1	ONDERZOEKSMETHODIEK	7
3.2	GEBIEDSBESCHERMING	7
3.3	SOORTENBESCHERMING	8
4	CONCLUSIE	13
4.1	GEBIEDSBESCHERMING	13
4.2	SOORTENBESCHERMING	13
4.3	CONSEQUENTIES	14
4.4	AANBEVELINGEN	15

BIJLAGE

– *bijlage 1: literatuurlijst*

1 INLEIDING

1.1 AANLEIDING

In Leersum is ter hoogte van de Stadhouderslaan nieuwbouw van een groot aantal woningen beoogd. Alle bestaande gebouwen en groene elementen dienen hiervoor te wijken. Voor deze ruimtelijke ingreep mag plaatsvinden, moet er eerst een onderzoek plaatsvinden in het kader van de Flora- en faunawet, de Natuurbeschermingswet en eventueel andere geldende natuurregeling. Deze quick scan flora en fauna is opgesteld door SAB en geeft een eerste inzicht in de doorwerking van de natuurwetgeving op deze plek.

globale ligging planlocatie (www.natuurloket.nl) en luchtfoto (Google Earth)

Voorliggend onderzoek is een quick scan waarin op basis van een gebiedsanalyse (ruimtelijk ecologisch), beschikbare soortgegevens en een eenmalige veldverkenning uitspraken worden gedaan over de mogelijke aanwezigheid van beschermde planten en dieren in de gehele planlocatie. De planlocatie zal beoordeeld worden op geschiktheid voor beschermde planten en diersoorten en de verwachte effecten op deze soorten. Dit resulteert in conclusies en aanbevelingen. Deze quick scan is uitgevoerd op basis van de momenteel geldende uitwerking en interpretatie van beleid en wetgeving.

impressie deelgebied 1 en 2 (foto's SAB)

1.2 BESCHRIJVING PLANLOCATIE

De planlocatie, bestaande uit twee deelgebieden, is gelegen aan de westkant van Leersum, ter hoogte van de Stadhouderslaan. De omgeving kenmerkt zich door bedrijvigheid. Het projectgebied is ingesloten door woonwijken en bedrijfsterreinen. Verder naar het noorden en westen toe gaat de bebouwing over in open gebied (weiland) en bos. Op korte afstand, gescheiden door bebouwing en de Rijksweg, ligt de rand van het bos van 'de Utrechtse Heuvelrug'. De twee deelgebieden zijn op onderstaande begrenzingskaart weergegeven.

ligging en begrenzing van de twee deelgebieden

deelgebied 1:

Dit gebied is grotendeels onbebouwd en betreft voornamelijk een (voormalige) paardenweide. Verspreid over het gebied bevinden zich een aantal houten stalletjes, die waarschijnlijk niet meer gebruikt worden (gezien de vervallen staat waarin ze verkeren). Deelgebied 1 loopt door in zuidelijke richting tot aan de Middelweg. Hier staat een nog in gebruik zijnde paardenstal. Verder zijn er, verspreid over het terrein, solitaire bomen aanwezig, waaronder twee grote eiken, esdoorns en berken. Aan de noordzijde van de paardenweide bevindt zich een terrein waar geiten worden gehouden en een moestuin. Naast de moestuin, in de noordwestelijke hoek van deelgebied 1, staat een gebouw. Tijdens de veldverkenning was dit gebouw nog in gebruik (vermoedelijk als werkplaats). Tussen de paardenweide en het verharde bedrijventerrein (deelgebied 2) is nog een onbebouwd terrein aanwezig dat gedeeltelijk verruigd is en wordt gebruikt als opslag- en dumpplaats. Tijdens de veldverkenning zijn hier onder andere aanhangwagens, houtstapels en stenen aangetroffen.

te slopen bebouwing in deelgebied 1 (foto's SAB)

ruigte en bomen in deelgebied 1 (foto's SAB)

deelgebied 2:

Dit gebied is grotendeels verhard en bebouwd. In de huidige situatie zijn hier twee (omheinde) terreinen met een aantal grote loodsen aanwezig. Op het terrein aan de westkant was in het verleden een eierhandel gevestigd. Tijdens de veldverkenning op 28 februari 2008 waren de loodsen niet meer in gebruik en was al gestart met sloopactiviteiten (verwijderen van asbestplaten). Op het terrein aan de oostkant worden caravans gestald. De loods die hier staat wordt gebruikt als opslagruimte. Direct naast de caravanstalling is een bouwmarkt gevestigd, die deelgebied 1 en 2 van elkaar scheidt, maar geen deel uitmaakt van deze gebieden. Ten zuiden van deelgebied 2 zijn een woonblok en enkele schuren aanwezig (grenzen beide aan deelgebied 1). Tussen de schuren en het woonblok bevindt zich een braakliggend terrein dat volgens het stedenbouwkundig plan ook deel uitmaakt van de planlocatie (op de begrenzingskaart is dit niet aangegeven).

te slopen bebouwing deelgebied 2 en braakliggend terrein aan de zuidkant (foto's SAB)

1.3 BEOOGDE INGREPEN

Het plan voorziet in de realisatie een groot aantal woningen, o.a. vrijstaande woningen, tweekappers en rijwoningen. De woningen worden ontsloten door middel van een nieuwe woonstraat. Deze wordt in het zuidoosten van deelgebied 1 aangesloten op de Middelweg en in het westen op de Koningin Emmalaan en de Stadhouderslaan. De bestaande bebouwing en groene elementen binnen de gehele planlocatie (zowel deelgebied 1 als 2) zullen moeten wijken voor deze ingreep. In de nieuwe situatie worden groene elementen aangebracht, zoals openbaar groen en erfafscheidingen (hagen). Ook wordt er een speelplaats gerealiseerd.

stedenbouwkundig plan

2 BESCHERMINGSKADER

2.1 GEBIEDSBESCHERMING

Natuurgebieden of andere gebieden die belangrijk zijn voor flora en fauna kunnen op basis van de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn aangewezen worden als speciale beschermingszones (SBZ's) in het kader van Natura2000. De verplichtingen met betrekking tot de Vogel- en Habitatrichtlijn zijn in Nederland opgenomen in de huidige Natuurbeschermingswet 1998, die per oktober 2005 van kracht is geworden. Ook reeds bestaande Natuurmonumenten zijn hierin opgenomen. Er geldt een verbod om handelingen te verrichten of projecten te realiseren die, gelet op de instandhoudingsdoelstelling, de kwaliteit van deze richtlijngebieden kunnen verslechteren of een verstorend effect kunnen hebben op de soorten die in dit gebied leven.

Een andere vorm van gebiedsbescherming komt voort uit aanwijzing van een gebied als Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Voor dergelijke gebieden geldt dat het natuurbelang prioriteit heeft en dat andere activiteiten niet mogen leiden tot frustratie van de natuurdoelen. Anders dan bij gebieds- en soortbescherming is de status als EHS niet verankerd in de natuurwetgeving, maar dient het belang in de planologische afweging een rol te spelen. Dit valt onder de verantwoordelijkheid van het bevoegd gezag.

2.2 SOORTENBESCHERMING

Soortenbescherming is altijd aan de orde. Hiervoor is de Flora- en faunawet bepalend. De Flora- en faunawet is gericht op het duurzaam in stand houden van soorten in hun natuurlijk leefgebied. Deze wet heeft de beschermingsregels, zoals die ook in de Vogel- en Habitatrichtlijn zijn opgenomen, overgenomen en voor de Nederlandse situatie toegepast.

De procedurele consequenties zijn afhankelijk van de soorten die door de ingreep worden beïnvloed. Kortweg kunnen er drie beschermingsregimes worden onderscheiden:

- **beschermingscategorie 1:**
Een groot aantal beschermde soorten is in Nederland algemeen voorkomend. Op basis van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten uit de Flora- en faunawet mogen ruimtelijke ingrepen worden uitgevoerd die tot effect hebben dat de verblijfplaatsen van deze soorten worden aangetast.
- **beschermingscategorie 2:**
Voor beschermde soorten die niet zo algemeen zijn en dus extra aandacht verdienen (bijvoorbeeld eekhoorn, steenmarter en wild zwijn), geldt de vrijstelling alleen als er een goedgekeurde gedragscode is.
- **beschermingscategorie 3:**
Voor ongeveer 100 zeldzame soorten (onder andere das en boommarter) geldt géén vrijstelling als het gaat om ruimtelijke ingrepen. Ontheffingen voor deze groep soorten worden slechts verleend wanneer er geen andere bevredigende oplossing voor de ingreep bestaat, de ingrepen vanwege dwingende redenen van groot openbaar belang dienen plaats te vinden en de gunstige staat van instandhouding van de soort niet in gevaar komt. Deze uitgebreide toets geldt ook voor alle vogelsoorten.

Als een ruimtelijke ingreep rechtstreeks kan leiden tot verstoring of vernietiging van bepaalde beschermde soorten of hun leefgebied, kan het project in strijd zijn met de Flora- en faunawet. Voor aantastingen van verblijfplaatsen en belangrijke (onderdelen van) leefgebieden van meer strikt beschermde soorten, is ontheffing ex. artikel 75 van de Flora- en faunawet nodig van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Verder geldt altijd artikel 2 van de Flora- en faunawet, een zorgplichtbepaling. Iedereen dient voldoende zorg in acht te nemen voor de in het wild levende dieren en hun leefomgeving.

3 TOETSING

3.1 ONDERZOEKSMETHODIEK

Via Natuurloket (www.natuurloket.nl) kan een indicatie worden verkregen van de beschikbaarheid van soortengegevens bij de verschillende Particuliere Gegevensbeherende Organisaties (PGO's). In het kilometerhok waarbinnen de planlocatie (deelgebied 1 en 2) en haar invloedssfeer is gelegen (157-447), zijn beschermde vaatplanten, zoogdieren, broedvogels en reptielen aangetroffen. Omdat de deelgebieden maar een klein onderdeel uitmaken van het betreffende kilometerhok, is besloten geen aanvullende gegevens op te vragen maar de quick scan vooral te baseren op de biotoopinschatting door een ecooloog van SAB.

Voor het opstellen van deze quick scan flora en fauna is gebruikgemaakt van gegevens uit de Atlas van de Nederlandse Zoogdieren (Broekhuizen, 1992). Voor vleermuizen is gebruikgemaakt van de Atlas van de Nederlandse Vleermuizen (Bongers, 1997). Ten behoeve van amfibieën, reptielen en vissen zijn de verspreidingsgegevens van RAVON (www.ravon.nl) geraadpleegd. De meeste van deze bronnen vermelden soortgegevens in uurhokken (5 bij 5 kilometer) wat een globaal beeld oplevert.

Op 28 februari 2008 heeft een ecooloog van SAB Arnhem B.V. beide deelgebieden en de directe omgeving verkend. Doel van deze veldverkenning was om een indruk te krijgen van de biotopen ter plaatse en de geschiktheid voor de verschillende soortengroepen te beoordelen. Het veldbezoek heeft nadrukkelijk niet de status van een volledige veldinventarisatie; het eenmalige veldbezoek geeft slechts een globaal beeld van aanwezige soorten en habitats op basis van een momentopname. De veldverkenning vond plaats buiten het groeiseizoen van planten en het actieve seizoen van een aantal diersoorten.

3.2 GEBIEDSBESCHERMING

Natuurbeschermingswet

Beide deelgebieden liggen niet in een Vogel- en/of Habitatrichtlijngebied (Natura2000 gebied). Het dichtstbijzijnde beschermde gebied in het kader van de Natuurbeschermingswet betreft het Vogel- en Habitatrichtlijngebied langs de Nederrijn ter hoogte van Amerongen, op ongeveer 1,40 kilometer afstand van deelgebied 1 en 2. Het intensief beheerde, en grotendeels bebouwde en verharde deelgebied 2 heeft geen enkele relatie met de aangewezen gebieden. Gezien de afstand, de binnenstedelijke ligging en het lokale karakter van de ingreep zijn er geen negatieve effecten te verwachten op dit gebied. Gebiedsbescherming in het kader van de Natuurbeschermingswet is daarom niet aan de orde.

Ecologische Hoofdstructuur

Beide deelgebieden bevinden zich op korte afstand (ongeveer 50 meter) van de Provinciale Ecologische Hoofdstructuur van Utrecht (PEHS), maar maken hier zelf geen onderdeel van uit. Het noordelijk gelegen bosgebied, behorend tot de Utrechtse Heuvelrug, is hierin aangewezen als bestaande natuur. Verder van de deelgebieden af (ongeveer 400 meter) bevindt zich het landgoed Broekhuizen, dat ook is aangewezen als onderdeel van de PEHS. In de huidige situatie zijn deelgebied 1 en 2 omsloten door wegen en bebouwing

(woningen en bedrijven). Vooral in deelgebied 2 (verhard, bedrijfsbebouwing) is al veel verstoring aanwezig door onder andere vrachtwagens (laden en lossen). Tijdens de veldverkenning op 28 februari 2008 vonden hier ook al sloopactiviteiten plaats (verwijderen van asbestplaten). Gezien deze situatie en het lokale karakter van de ingreep zijn er geen negatieve effecten te verwachten op de nabijgelegen EHS-gebieden.

3.3 SOORTENBESCHERMING

In het kader van de Flora- en faunawet moet worden getoetst of er ter plaatse van de ruimtelijke ingrepen sprake is/kan zijn van negatieve effecten op beschermde planten en dieren. De beoogde ontwikkelingen kunnen biotoopverlies of verstoring (indirect biotoopverlies) tot gevolg hebben.

vaatplanten

Het veldbezoek vond plaats buiten het groeiseizoen van planten. In de huidige situatie bestaat deelgebied 1 grotendeels uit gazon, bomen en ruigte (paardenweide). Het gazon wordt intensief onderhouden, delen van de weide worden nog begraasd en de overige plekken zijn verruigd. In een dergelijk, door mensen verstoord, milieu zijn geen beschermde soorten te verwachten. Deelgebied 2 is grotendeels verhard en biedt daardoor ook geen geschikte groeiplaatsen voor beschermde plantensoorten.

grondgebonden zoogdieren

Volgens verspreidingsgegevens uit de Atlas van de Nederlandse Zoogdieren (Bode, 1999) komen in de omgeving van deelgebied 1 en 2 soorten als egel (*Erinaceus europaeus*), huisspitsmuis (*Crocidura russala*), mol (*Talpa europea*), vos (*Vulpes vulpes*), hermelijn (*Mustela erminea*), bunzing (*Mustela putorius*), wezel (*Mustela nivalis*), rosse woelmuis (*Clethrionomys glareolus*), veldmuis (*Microtus arvalis*), bosmuis (*Apodemus sylvaticus*), konijn (*Oryctolagus cuniculus*) en de strikt tot zeer strikt beschermde eekhoorn (*Sciurus vulgaris*), steenmarter (*Martes fiona*), boommarter (*Martes martes*), das (*Meles meles*) en waterspitsmuis (*Neomys fodiens*) voor.

Omdat in beide deelgebieden oudere gebouwen aanwezig zijn en in de omgeving grote bosgebieden en tuinen van woningen voorkomen, zijn vaste rust- en verblijfplaatsen van diverse soorten algemene (spits)muizen, egel en mol niet uit te sluiten. Deelgebied 1, met gazon, ruigte en bomen zal over het algemeen meer geschikt zijn voor deze soorten dan deelgebied 2 (grotendeels verhard). Voor alle bovengenoemde soorten, die onder het eerste lichte beschermingsregime vallen, geldt echter een algemene vrijstelling voor het verstoren en/of aantasten van vaste rust- en verblijfplaatsen.

eekhoorn

Eekhoorns (tabel 2; Flora- en faunawet) hebben de voorkeur voor naald- of gemengd bos, maar worden ook wel aangetroffen in loofbos (boszomen), houtwallen, tuinen en parken. De leeftijd van het bos speelt hierbij een belangrijke rol vanwege de afhankelijkheid van rijpe boomzaden. Binnen deelgebied 1 is wel een aantal oudere bomen aanwezig, maar deze zijn solitair en staan niet in verbinding met grotere bosgebieden. Tijdens de veldverkenning zijn in deze bomen geen nesten aangetroffen en verder is er vrij veel verstoring aanwezig vanaf nabijgelegen bedrijventerreinen en omringende woningen. Vaste rust- en verblijfplaatsen van de eekhoorn worden niet in beide deelgebieden verwacht. Deelgebied 2 is grotendeels verhard en bomen ontbreken, waardoor dit terrein geen belangrijke functie zal hebben voor de eekhoorn.

steenmarter

De steenmarter is een soort die voorkomt in of nabij grote steden, dorpen en boerenerven en lijkt zich aan de bebouwing te hebben aangepast. Volgens verspreidingsgegevens is de soort ook enkele malen in de Utrechtse Heuvelrug waargenomen. Binnen hun leefgebied kunnen ze tal van schuilplaatsen hebben in takkenhopen, boomholtes, dichte struwelen, maar ook in (oudere) gebouwen. De soort klimt gemakkelijk, zowel in bomen als tegen gevels en muren. Vooral de oudere, kleine stallen in deelgebied 1 zijn ideale schuilplaatsen voor de steenmarter. In deelgebied 2 is de aanwezigheid van verblijfplaatsen minder waarschijnlijk, aangezien er al sloopactiviteiten plaatsvinden. De loods op het terrein van de caravanstalling is goed afgesloten. Op basis van de aanwezige biotopen en de aanwezigheid van oudere gebouwen en gezien de ligging van de deelgebieden nabij de Utrechtse Heuvelrug, zijn vaste rust- en verblijfplaatsen van de steenmarter echter niet op voorhand uit te sluiten. Nader onderzoek moet uitwijzen of de steenmarter binnen de deelgebieden voorkomt.

Overige (strikt) beschermde, grondgebonden zoogdiersoorten

Volgens verspreidingsgegevens zouden ook soorten als boommarter, waterspitsmuis en das in de omgeving van de deelgebieden kunnen voorkomen. Al deze soorten zijn strikt beschermd volgens tabel 3 van de Flora- en faunawet. De nabijgelegen Utrechtse Heuvelrug en landgoed Broekhuizen behoren tot het leefgebied van deze soorten. Doordat de deelgebieden ingesloten zijn door bebouwing en wegen is er sprake van veel verstoring. Het is daardoor niet aannemelijk dat deelgebied 1 en 2 een essentieel onderdeel uitmaken van het leefgebied van verstoringgevoelige soorten als boommarter en das. Ook de waterspitsmuis wordt niet verwacht door afwezigheid van waterelementen in en nabij de deelgebieden en de ligging in de bebouwde kom.

vleermuizen

Alle vleermuisensoorten zijn beschermd volgens de Flora- en faunawet. Volgens de Atlas van de Nederlandse Vleermuizen (Mostert e.a., 1997) komen onder andere de gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*), rosse vleermuis (*Nyctalus noctula*) en gewone grootoorvleermuis (*Plecotus auritus*) voor in de omgeving van de deelgebieden. Vleermuizen zijn op te delen in gebouwbewonende soorten zoals gewone dwergvleermuis en boombewonende soorten zoals rosse vleermuis. Daarnaast zijn er soorten die van beide elementen gebruikmaken.

deelgebied 1

In zowel deelgebied 1 als 2 staan gebouwen. In deelgebied 1 betreft het een aantal oudere, kleine stallen (hout/golfplaat) en een gebouw van steen (mogelijk een werkplaats). Tijdens de veldverkenning op 28 februari 2008, die plaatsvond tijdens de overwinteringsperiode van vleermuizen, zijn alle stallen onderzocht en zijn geen sporen aangetroffen van vleermuizen. De stallen zijn ook vrij laag, te open en niet geïsoleerd, waardoor ze niet geschikt zijn als verblijfplaats. In het stenen gebouw, aan de noordkant van deelgebied 1, kunnen wel verblijfplaatsen aanwezig zijn. Het dak bestaat uit golfplaten die ongeschikt zijn vanwege de extreme temperatuurschommelingen, maar de houten betimmering langs de rand biedt mogelijk wel toegang tot geschikte verblijfplaatsen. Verder is er ook veel uitvliegruimte beschikbaar. Bij een korte ronde in de omgeving van de deelgebieden zijn bij veel woningen sporen van vleermuizen gezien. In deelgebied 1 is naast de gebouwen nog een aantal bomen aanwezig, waaronder twee oudere eiken, esdoorn en berk. In een aantal esdoorns zijn diverse holten aanwezig, maar deze bevinden zich in de meeste gevallen laag in de stam, waardoor ze minder geschikt zijn voor

vleermuizen. Doordat de veldverkenning tijdens de overwinteringsperiode van vleermuizen heeft plaatsgevonden is het echter niet mogelijk om de aanwezigheid van vleermuizen geheel uit te sluiten. Deelgebied 1 kan ook onderdeel uitmaken van een foerageerelement. Vooral langs de randen (waar de bomen beschutting geven) kan gevoerageerd worden. In de omgeving zijn echter voldoende alternatieve foerageerelementen aanwezig. Doordat de bomen op het terrein geen lijnelement vormen is het onwaarschijnlijk dat deze deel uitmaken van een vliegroute.

deelgebied 2

In dit gebied bevindt zich een aantal grote loodsen, behorend bij een voormalige eierhandel en een caravanbedrijf. De muren zijn van steen en de daken zijn gedekt met golfplaten (asbest). Tijdens de veldverkenning op 28 februari 2008 vonden er reeds sloopactiviteiten plaats bij de loodsen waar de eierhandel in was gevestigd. Een deel van de dakbedekking was al verwijderd, waardoor hier geen vaste rust- en verblijfplaatsen aanwezig zullen zijn. In de loods op het terrein het caravanbedrijf kunnen wel vleermuizen verblijven. Vleermuizen hebben slechts weinig ruimte nodig om toegang te krijgen tot een geschikte ruimte. De openingen bij de houten betimmering aan de zijkant van de loods bieden al voldoende toegangsmogelijkheden. Verder zijn bij een aantal woningen in de directe omgeving van deelgebied 2 sporen gezien van vleermuizen. Gezien bovenstaande punten, zijn verblijfplaatsen in de loods niet op voorhand uit te sluiten. Het terrein is nagenoeg geheel verhard en daardoor minder interessant als foerageergebied voor vleermuizen. Door het ontbreken van geschikte lijnelementen (laanbomen, singels etc.) heeft het ook geen functie als vliegroute.

dakbetimmering bij gebouwen in deelgebied 1 en 2 (foto's SAB)

conclusie

Negatieve effecten op vliegroutes en foerageergebieden van vleermuizen worden niet verwacht. In beide deelgebieden zijn geen geschikte lijnelementen (zoals bomenlanen, singels etc.) aanwezig. In deelgebied 1 kan wel gevoerageerd worden, maar in de directe omgeving zijn voldoende alternatieve foerageergebieden beschikbaar. Aanwezigheid van vaste rust- en verblijfplaatsen in gebouwen binnen beide deelgebieden, maar ook in woningen en gebouwen direct grenzend aan deze terreinen, zijn echter niet uit te sluiten. Bij de sloop van deze gebouwen kunnen verblijfplaatsen van vleermuizen verloren gaan. Het gaat dan om het gebouw in de noordwestelijke hoek van deelgebied 1 en de loods op het terrein van het caravanbedrijf in deelgebied 2. Ook in de bomen in deelgebied 1 zijn verblijfplaatsen echter niet op voorhand uit te sluiten. Nader onderzoek zal moeten uitwijzen of vleermuizen gebruikmaken van de nog te slopen gebouwen en bomen binnen de twee deelgebieden.

amfibieën

Amfibieën stellen een aantal eisen aan hun leefomgeving. Hierbij kan onderscheid gemaakt worden tussen hun voortplantingsplaats, meestal een poel of ondiep watertje zonder vissen, en hun landbiotoop. De meer algemene soorten zoals bruine *kikker (Rana temporaria)* en gewone pad (*Bufo bufo*), stellen weinig eisen aan hun leefomgeving en kunnen, buiten de voortplantingsperiode, overal worden aangetroffen. Aantasting van verblijfplaatsen van deze twee soorten is echter mogelijk op basis van een algemene vrijstelling.

Volgens RAVON komen in de omgeving van de twee deelgebieden ook strikt beschermde amfibieën voor als kamsalamander (*Triturus cristatus*), heikikker (*Rana arvalis*), poelkikker (*Rana lessonae*) en rugstreeppad (*Bufo calamita*). Zowel in als nabij deelgebied 1 als 2 zijn echter geen watervoerende elementen aanwezig. Deelgebied 2 is bovendien grotendeels verhard en bebouwd. Het voorkomen van rust- en verblijfplaatsen van strikt beschermde amfibieënsoorten als kamsalamander, heikikker en poelkikker is hierdoor uit te sluiten. Deze soorten zijn vaak erg kritisch wat biotopen betreft en verblijven meestal binnen een straal van enkele honderden meters van de poelen die het voortplantingselement vormen. Ook de rugstreeppad, die wel veel mobieler is, wordt vanwege de dichte begroeiing en het ontbreken van losse, vergraafbare grond, niet in beide deelgebieden verwacht.

reptielen

Volgens verspreidingsgegevens van RAVON (2005) komen in de omgeving van deelgebied 1 en 2 soorten als hazelworm (*Anguis fragilis*), ringslang (*Natrix natrix*), zandhagedis (*Lacerta agilis*) en levenbarende hagedis (*Lacerta vivipara*) voor. De meeste reptielensoorten houden zich voornamelijk op in geleidelijke overgangssituaties tussen natuurlijke biotopen in bos-, heide- en veengebieden (bijvoorbeeld heide en/of heischrale graslanden in combinatie met bossen en/of kleine landschapselementen).

In deelgebied 1 is ruigte aanwezig en bevinden zich steenhopen en andere geschikte schuilplaatsen voor reptielen. Door de bebouwing en wegen rondom beide deelgebieden is het echter onwaarschijnlijk dat reptielen deze terreinen hebben weten te bereiken. De vorming van een stabiele populatie is daardoor niet mogelijk. Deelgebied 2 is grotendeels verhard en bebouwd en daardoor op voorhand ongeschikt voor reptielen. Reptielen worden niet verwacht.

vogels

Tijdens het veldbezoek zijn merels (*Turdus merula*) en huismus (*Passer domesticus*) waargenomen. Deelgebied 1 is door de aanwezigheid van bomen, ruigte, gazon en verrommelde hoekjes, zeer geschikt voor vogels zoals koolmees (*Parus major*), huismus (*passer domesticus*), houtduif (*Columba palumbus*), vink (*Fringilla coelebs*), kauw (*Corvus monedula*), turkse tortel (*Streptopelia decaocto*), pimpelmees (*Parus caeruleus*), roodborstje (*Erithacus rubecula*) en winterkoninkje (*Troglodytes troglodytes*). Deelgebied 2 is grotendeels verhard en daardoor minder interessant voor bovengenoemde soorten, maar niet geheel ongeschikt (huismussen broeden ook in gebouwen). Alle vogelsoorten zijn beschermd. Het betreft dan vooral de actieve broedplaatsen en vaste verblijfplaatsen van deze soorten. Voor de meeste vogels loopt dit broedseizoen globaal van half maart tot half juli.

Sommige vogelsoorten zoals uilen en spechten gebruiken hun nesten jaarrond als verblijfplaats. Ook buiten het broedseizoen hebben nesten van deze vogels een beschermde status. Alle spechtensoorten en de bosuil broeden in boomholtes, terwijl de kerkuil gebruikmaakt van gebouwen. De steenuil broedt zowel in boomholtes als in gebouwen.

Tevens zijn nesten van in bomen broedende roofvogels jaarrond beschermd.

De twee deelgebieden liggen enigszins ingeklemd tussen woningen en bedrijfterreinen en is daardoor minder geschikt als leefgebied voor spechten, uilen en andere roofvogels.

Voor spechten zijn de twee oudere eiken wel geschikt, maar doordat er geen goede verbinding tussen grotere bouselementen en deze bomen aanwezig is het onwaarschijnlijk dat beide deelgebieden van (essentieel) belang zijn voor spechten. Tijdens de veldverkenning op 28 februari 2008 zijn in de eiken geen (spechten)holten waargenomen. In de andere bomen zijn wel holten aanwezig, maar hier zijn geen sporen van uilen aangetroffen. Ook in de kleine stallen in deelgebied 1 zijn geen sporen gevonden. De paardenweide en omgeving kan mogelijk wel gebruikt worden om te foerageren. In de omgeving zijn echter voldoende alternatieve foerageerelementen beschikbaar. De overige gebouwen in deelgebied 1 en 2 bieden geen mogelijkheden voor uilen (zijn nog in gebruik of worden al gesloopt). Vaste rust- en verblijfplaatsen van spechten, uilen en andere roofvogels worden hier verwacht.

vissen

Omdat er in deelgebied 1 en 2 geen watervoerende elementen aanwezig zijn kan de aanwezigheid van vissen worden uitgesloten.

insecten (vlinders, libellen, sprinkhanen) en overige soortgroepen

Slechts een beperkt aantal van de zeer soortenrijke groep van de insecten is beschermd. De habitateisen van beschermde soorten binnen deze groep zijn vaak zeer locatiespecifiek en gebonden aan zeer bijzondere biotopen. Dergelijke biotopen komen niet in deelgebied 1 en 2 voor.

4 CONCLUSIE

In Leersum, ter hoogte van de Stadhouderslaan, is de bouw van een groot aantal woningen beoogd. De planlocatie waarbinnen deze ingreep gaat plaatsvinden, kan opgedeeld worden in twee aparte gebieden. Deelgebied 1 betreft een paardenweide met voornamelijk intensief beheerd gazon, solitaire bomen en ruigte met rommelhoekjes. In de weide staat een aantal oudere stallen en in het noorden van het terrein bevindt zich een stenen gebouw (mogelijk een werkplaats). Deelgebied 2 is grotendeels verhard en bebouwd. In de huidige situatie zijn hier loodsen aanwezig van een voormalige eierhandel en een caravanbedrijf. Van de loodsen behorend bij de eierhandel werd tijdens de veldverkenning een deel van de dakbedekking verwijderd (asbestplaten). Alle aanwezige gebouwen binnen deelgebied 1 en 2 moeten wijken, evenals het opgaand groen.

4.1 GEBIEDSBESCHERMING

Natuurbeschermingswet

Beide deelgebieden liggen niet in een Vogel- en/of Habitatrichtlijngebied (Natura2000 gebied), maar wel op ongeveer 1,40 kilometer van het Vogel- en Habitatrichtlijngebied langs de Nederrijn ter hoogte van Amerongen. Gezien de afstand, de binnenstedelijke ligging en het lokale karakter van de ingreep zijn er geen negatieve effecten te verwachten op dit gebied. Gebiedsbescherming in het kader van de Natuurbeschermingswet is daarom niet aan de orde.

Ecologische Hoofdstructuur

Beide deelgebieden bevinden zich op korte afstand (ongeveer 50 meter) van de PEHS van Utrecht, maar maken hier zelf geen onderdeel van uit. Het noordelijk gelegen bosgebied, behorend tot de Utrechtse Heuvelrug aan de overkant van de Rijksweg, is hierin aangewezen als bestaande natuur. Op iets grotere afstand (ongeveer 400 meter) bevindt zich het landgoed Broekhuizen. In de huidige situatie zijn beide deelgebieden omsloten door wegen en bebouwing (woningen en bedrijventerreinen) en vinden in deelgebied 2 al sloopactiviteiten plaats. Gezien deze situatie en het lokale karakter van de ingreep zijn er geen negatieve effecten te verwachten op de EHS-gebieden.

4.2 SOORTENBESCHERMING

In het kader van de Flora- en faunawet moet worden getoetst of er ter plaatse van de ruimtelijke ingrepen sprake is/kan zijn van negatieve effecten op beschermde planten en dieren. De beoogde ontwikkelingen kunnen biotoopverlies of verstoring (indirect verlies) tot gevolg hebben. Invloeden die leiden tot een verminderde geschiktheid als bijvoorbeeld foerageergebied zijn niet ontheffingsplichtig, tenzij het een zodanig belang betreft dat bij het wegvallen van deze functie ook vaste rust- en verblijfplaatsen niet langer kunnen functioneren.

Om de bouw van woningen mogelijk te maken wordt de aanwezige vegetatie grotendeels verwijderd. De aanwezige ruigte en rommelhoekjes maken het terrein geschikt voor een aantal soorten, die daardoor hun verblijfplaats en leefgebied zullen verliezen. Het gaat dan om soorten als egel, mol, diverse algemene (spits)muizen, bruine kikker en gewone pad. Voor al deze soorten geldt, dat aantasting van vaste rust- en verblijfplaatsen op basis van een vrijstelling mogelijk is, zonder dat er sprake is van procedurele consequen-

ties. In de nieuwe situatie zijn de tuinen van de huizen ook weer een geschikt leefgebied voor een aantal van deze soorten.

Een aantal van de mogelijk voorkomende soorten zijn meer strikt beschermde soorten, soorten waarvoor bij aantasting van vaste rust- en verblijfplaatsen een ontheffingsplicht in het kader van de Flora- en faunawet geldt. Op basis van verspreidingsgegevens, de aanwezige habitats en de biotoopeisen van individuele diersoorten, zijn strikt beschermde vleermuizen en steenmarters niet uit te sluiten binnen de gehele planlocatie (deelgebied 1 en 2). De sloop van gebouwen kan leiden tot negatieve effecten op en aantasting van vaste rust- en verblijfplaatsen. Daarnaast kunnen bij (sloop)activiteiten in het broedseizoen actieve nesten van vogels worden verstoord.

4.3 CONSEQUENTIES

Omdat dit verkennende natuurwaarden onderzoek op basis van eenmalig veldbezoek de aanwezigheid van alle mogelijk voorkomende ontheffingsplichtige soorten niet op voorhand kan uitsluiten, is nader onderzoek noodzakelijk naar:

- vleermuizen (tabel 3; bijlage IV van de Habitatrichtlijn; Flora- en faunawet), onderzoeksperiode: eind april tot begin augustus;
- steenmarter (tabel 2; Flora- en faunawet), nader onderzoek kan het gehele jaar worden uitgevoerd.

Het gebruik van de deelgebieden door deze soorten moet door middel van nader onderzoek in beeld worden gebracht zodat het werkelijke effect van de ingreep op (het leefgebied van) daadwerkelijk aanwezige soorten kan worden bepaald. Pas dan kan worden bepaald of het aanvragen van een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet noodzakelijk is. Bij een dergelijke ontheffing worden vaak mitigerende en compenserende maatregelen gevraagd. Als wordt voldaan aan dergelijke voorwaarden, kan op basis van eerdere ervaringen redelijkerwijs worden verwacht dat een dergelijke ontheffing door het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit wordt verleend.

Verder is er een tweetal algemene voorwaarden vanuit de Flora- en faunawet altijd van toepassing:

- in het broedseizoen van vogels (half maart tot half juli) mogen de vegetatie, bosjes en gebouwen in de deelgebieden niet worden verwijderd. Werkzaamheden tijdens deze periode zouden leiden tot directe verstoring van broedvogels en het broedsucces. Alle vogels zijn beschermd. Er is geen vrijstelling te verkrijgen in het kader van de Flora- en faunawet voor activiteiten die vogels in hun broedseizoen zouden kunnen verstoren;
- op basis van de zorgplicht volgens artikel 2 van de Flora- en faunawet dient bij de uitvoering van de werkzaamheden voldoende zorg in acht te worden genomen voor de in het wild levende dieren en hun leefomgeving. Dit houdt in dat bij het uitvoeren van werkzaamheden altijd rekening moet worden gehouden met aanwezige planten en dieren. Zo dienen maatregelen te worden getroffen om bijvoorbeeld verstoring tot een minimum te beperken. Dieren moeten de gelegenheid hebben om uit te wijken en mogen niet opzettelijk worden gedood. Dit kan door:
 - voortijdig maaien van de deelgebieden zodat dieren wegtrekken;
 - het beperken van verlichting tijdens de avonduren in zomer, voorjaar en herfst ten behoeve van vleermuizen en andere nachtdieren;

- starten met bouw- en sloopwerkzaamheden buiten het voortplantingsseizoen en het winter(slaap)seizoen zodat de deelgebieden ongeschikt zijn voor dieren.

4.4 AANBEVELINGEN

Naast de consequenties die voortkomen uit de Flora- en faunawet is ook een aantal vrijblijvende aanbevelingen te doen ten aanzien van de inrichting van de deelgebieden, zoals:

- inpassing van de nieuwbouw in het landschap door gebruik te maken van inheemse streekeigen bomen en struiken (www.bronnen.nl);
- bij de nieuwbouw kan gedacht worden aan “vleermuisvriendelijke” bouw, bijvoorbeeld met een toegankelijke, brede spouw met open stootvoegen op 2,5 meter hoogte of ruimte onder het dak;
- extensief beheer en creëren (en handhaven) van ruigtes of struwelen verdient de aanbeveling.
- behoud van zoveel mogelijk bomen.

BIJLAGE 1: LITERATUURLIJST

Broekhuizen, S. e.a., 1992, Atlas van de Nederlandse zoogdieren, uitgeverij KNNV, Utrecht.

Limpens, H. e.a., 1997, Atlas van de Nederlandse vleermuizen, Onderzoek naar verspreiding en ecologie, Stichting Uitgeverij KNNV/Stichting Vleermuisonderzoek, Utrecht.

SOVON Vogelonderzoek Nederland, 2002. Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998-2000 - Nederlandse Fauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.

Dijkstra e.a., De Nederlandse Libellen (Odanata), Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie, Utrecht, KNNV Uitgeverij, 2002.

Meijden, R. van der, Heukels flora van Nederland, 21^e druk, uitgeverij Wolters Noordhof, Groningen, 1990.

Websites:

www.ravon.nl

www.vleermuis.net

www.natuurloket.nl

www.vogelbescherming.nl

www.minlnv.nl

www.utrecht.nl